

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Β'.

Ἐξακολουθήσεις περί Καταστάσεως τοῦ Ἐμπορίου μετὰ τὴν παρακμὴν τῆς Ῥωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας.

Απὸ τὴν σύντομον Ἱστορικὴν ἔκθεσιν τῆς Α'. Κεφαλαίῳ ἀποδεικνύεται πόσον συνέχεται τὸ Ἐμπόριον μετὰ τὴν εὐτυχίαν τῶν Ἑθνῶν, καὶ πόσον συναυξάνει μετὰ τὴν αὐξησίν των· διὰ τῶν ἐξῆς κατὰ συνέχειαν ἱστορικὴν ἐκτεθησομένων, θέλομεν μάθῃ καὶ τὴν ἐλάττωσίν τε, μετὰ τὴν ἔκπτωσιν τῶν Ἑθνῶν· καὶ πρὸς τούτοις, ὅτι μετὰ τὴν ὑστέρησιν τῆς Ἐμπορίου συνεπιφέρεται καὶ ἡ φθορὰ τῶν Ἑθνῶν.

Ἡ Ῥωμαϊκὴ Ἐπικράτεια, καὶ διὰ τὴν μεγάλην τῆς ἔκτασιν, καὶ διὰ τὸν ὑγκῶδη πλοῦτον, καὶ ἀκραν κενοδοξίαν μερικῶν πατρικίων, καὶ ἀρχιστρατηγῶν τῆς, μὴ δυναμένη νὰ διατηρηθῇ εἰς Δημοκρατικὴν διοίκησιν, καὶ μεταβληθεῖσα δυναστικῶς εἰς Μοναρχίαν παρὰ τῶν Καισάρων, ἔγινεν ἔρμαιον τῆς δυνατωτέρου, ὥστε μετὰ τῶν διαδόχων αὐτῶν, ἀναλαμβάνοντες τὰ σκῆπτρα ἄνθρωποι κατὰ πάντα ἀνάξιοι, τύραννοι, ἀσελγεῖς, ἄσωτοι, αἰμοβόροι, καὶ γεμάτοι ἀπὸ ὅλα τὰ ἐλαττώματα, εἰς διάστημα τριῶν Ἐκατονταετηρίδων διεσπαράχθη ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἰδίους ἡγεμόνας τῆς· ἂν ἐξαιρεθῶν πέντε, ἢ ἕξ μόνοι ἕως τῆς Μοναρχήσεως τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ἕως τοῦ ὁποίου ἡ Ῥώμη ἐκείνη, ἡ καθεδρὰ τῆς τρυφῆς, καὶ τῆς πολυτελείας ἐπλημμυροῦσεν ἀπὸ τοὺς ρύακας τῶν αἱμάτων τῶν προγραφομένων ἀξιοτέρων κατοίκων τῆς, καὶ ἦτον τὸ θάνατον

τρον τῆς ἀρπαγῆς, τῆς ἀδικίας, καὶ τῆς αἰσχροτή-
τος, καὶ ἐπομένως τῆς σμικρύνσεως τοῦ Ἐμπορίου,
καὶ τῆς πτωχίας,

Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας, ἐναγκαλισθεὶς τὴν Χρι-
στιαρικὴν Θρησκείαν, καὶ δυσαρεστηθεὶς ἀπὸ τὴν
εἰδωλολατροῦσαν Γερουσίαν, ἴσως δὲ καὶ δι' ἄλλα
πολιτικά αἰτία, ὅποια ἤθελον ἦναι, τὸ νὰ συστή-
σῃ τὴν Βασιλεύουσταν εἰς τὸ κέντρον τῆς μεγίστης
Ἐπικρατείας τῆς, καὶ ἄλλα, τὰ ὅποια δὲν εἶναι τοῦ
προκειμένου μοι σκοποῦ νὰ ἐξετάσω (α), ἀνήγειρε
τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰς τὸν ὠραιότερον, καὶ ἀρ-
μοδιώτερον διὰ τὸ Ἐμπόριον τόπον τῆς Οἰκουμένης,
καὶ τὴν ἐπροίκησε μὲ ὅλα τὰ προνόμια, ὅσα εἶ-
χεν ἡ παλαιὰ Ῥώμη, μεταξύ τῶν ὁποίων ἦτον καὶ
ἡ σιτοδοσία τῆς Ἀλεξανδρείας πρὸς τροφήν τῶν κα-
τοίκων· ὥστε τὸ Ἐμπόριον τῆς Ἀλεξανδρείας ἔπρε-
πεν ἀναγκαίως νὰ διαιρεθῇ εἰς τὴς δύο τούτης κλό-
ρους πρὸς ἀμφοτέρας τὰς Ῥώμας· καὶ κατ' ἀρχὰς
νὰ ἐπαυξήσῃ, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα νὰ ἐλαττωθῇ,
διὰ

(α) Ἡ ἀνέγερσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς Αὐτοκρατορικὸν
θρόνον εἶναι πρώτη βᾶσις τῶν μεμφομένων ἀναιδῶς τὸν Μέγαν Κων-
σταντῖνον, ἐντιγραφομένη ἐπὶ τὰς μισοχρίστους, καὶ ψευδολόγους
Ἱστορίας τῶν ἀναίσχυντων ὑπερασπιστῶν τῆς εἰσωλολατρίας Εὐ-
ναπίου, καὶ Ζωσίμου· ἀλλ' ὁ πολιτικὸς ὀρθὸς λόγος δικαιολογεῖ
τρανώτατα τὸν ἥρωα ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος θεωρῶν ἐπικειμένους τοὺς
Πέρσας εἰς τοὺς Ἀσιατικούς Ῥωμαϊκοὺς τόπους, κατὰ μίμησιν
τοῦ προβασιλεύσαντος Διοκλητιανῆ, ἔκρινεν ἀναγκαῖον νὰ ἐγκατοι-
κῆσθαι πλησιέστερον, καὶ εἰς ἀρμοδιωτέραν θέσιν ἐναντιῶν τῶν Περ-
σῶν, καὶ τῶν Σκυθῶν. Ἡ Παλαιὰ Ῥώμη ἔλαβε καὶ μετὰ ταῦτα
Αὐτοκράτορας, ἀλλ' ἡ διαφθορὰ τῶν ἠδῶν τοῦ λαοῦ τῆς τὴν καδυ-
πέβαλεν εἰς ἔθνη πολὺ ἀδυνατώτερα, ἀφ' ὅσα κατεπολέμουσιν τὴν
Κωνσταντινούπολιν, τῆς ὁποίας ἡ ἐλευθερία διήρκισε περὶ τὰ 1000
ἔτη μετὰ τὴν ἀλωσιν τῆς Ῥώμης.

διὰ τὴν ἀδυναμίαν τῶν διαδόχων ἐκείνου τοῦ Χριστιανικωτάτου Ἀυτοκράτορος, καὶ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν βαρβάρων πανταχόθεν.

Οἱ Ἐθνικοὶ Ἱστορικοὶ Εὐνάπιος, καὶ Ζώσιμος, καὶ μερικοὶ τῶν Νεωτέρων δυσσεβῶν, φιλοτιμοῦνται εἰς τὸ γὰρ ἐγκωμιάζουσαν τὸν ἀποστάτην Ἰουλιανὸν ἀνεψιὸν, καὶ ὑποδιάδοχον ἐκείνου τοῦ Χριστιανικοῦ Ἡρώου· ἀλλ' ἡ ἀδιάφορος ἱστορικὴ κρίσις ἀποδείχνει, ὅτι ἡ ἐκστρατεία κατὰ τῶν Περσῶν τοῦ Ἰουλιανοῦ, καὶ ὁ θάνατός του εἰς τὴν ἀθλιωτέραν κατάστασιν τῶν στρατευμάτων του, ἀπέβη ὀλεθριωτάτη διὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν Ἐπικράτειαν, καὶ ἔκτοτε ἢμπορεῖ γὰρ χρονολογηθῆ ἡ πτώσις αὐτοῦ τοῦ Μεγάλου Κολοσσῶ, ὁ ὁποῖος μόνον διὰ τὸ ὑπερβολικὸν του μέγεθος ἢμπόρεσε γὰρ διαρκέσῃ διὰ πολλὰς Ἐκατονταετηρίδας μετὰ ταῦτα εἰς τὰ Ἀνατολικά μέρη. Ἡ παλαιὰ Ῥώμη ὅμως ὑπεδουλώθη καὶ ἐληλατήθη περὶ τὸ μέσον τῆς πέμπτης Ἐκατονταετηρίδος, καὶ τὸ ἐμπόριον τῆς Ἀλεξανδρείας ἀναλογικῶς ἐσμικρύνθη.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Ἀυτοκράτορος ὑπερισχύοντες οἱ Πέρσαι κατὰ τῶν Ῥωμαίων, καὶ φιλοτιμηθέντες εἰς τὸ γὰρ οἰκειοποιήσουσαν τὸ ἐπικερδέστατον Ἐμπόριον τῆς Ἰνδίας, ἤνοιξαν τὰς λιμένας των, κατεσκευάσαν στόλους φορητοῦς, καὶ μετακομίζοντες εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον τὰ Ἰνδικὰ προϊόντα διὰ τοῦ Εὐφράτου καὶ Τίγρητος τῶν ποταμῶν, τὰ διέδιδον εἰς τὴν ἐκτεταμένην Ἐπικρατείαν των, καὶ τὸ Ἐμπόριον τῆς Ἀλεξανδρείας, καὶ ὡς ἀπώτερον κατὰ τὴν θέσιν πρὸς τὰς Ἰνδίας, καὶ ὡς ἐμποδιζόμενον ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ Πέρσαι, ἀπαντοῦσεν ὅλας τὰς δυσκολίας, κατὰ τὴν

τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἀξιοπιστοτέρου συγχρόνου Συγγραφέως Κοσμᾶ τοῦ Ἰνδικοπλεύστου (α). Οἱ συνεχεῖς καὶ σχεδὸν ἀδιάκοποι πόλεμοι μεταξύ Περσῶν καὶ Ῥωμαίων ἐμποδίζοντες τὴν ἐλευθέραν κοινωνίαν μεταξύ τῶν δύο μεγάλων Βασιλείων, ὑστεροῦσαν τοὺς δευτέρους ἀπὸ τὰ προϊόντα τῆς Ἰνδίας, ἢ τὰ ἐπωλοῦσαν εἰς τιμὰς ὑπερβολικὰς κατὰ τὸ δικαίωμα τοῦ Μονοπωλείου, τὸ ὁποῖον διὰ τὴν θέρωντων, καὶ τὴν ὑπερίσχυσίντων εἶχον ἀποκτήσει οἱ Πέρσαι. Οἱ Κωνσταντινοπολίται συνεθίσαντες εἰς τὰ μεταξωτὰ, καὶ μὴ εὐρίσκοντές τα, εἰμὴ μὲ ἀφανισμὸν τῶν, εἰς χεῖρας τῶν Περσῶν, ἐσπούδαζον νὰ τὰ μετακομίσουν ἀπὸ τὴν Σίναν διὰ τῶν βορειότερων μερῶν, ἤτοι διὰ ξηρᾶς ἐρήμου εἰς τὸν Ὄξον, τὴν Κασπίαν, τὸν Κύρον, καὶ πάλιν διὰ πενθημέρου ξηρᾶς εἰς τὸν Φάσιον, καὶ τὴν Μαύρην Θάλασσαν· ἀλλ' ὃ μακρῦτατος οὗτος, καὶ κινδυνωδέστατος δρόμος τὰ ἐκαταντούσεν ἀκριβώτατα. Ἔως οὗ διὰ δύο Χριστιανῶν Μοναχῶν μετεκομίσθη ὁ σκώληξ ἐκεῖνος κρυφίως, ἀπὸ τὴν Σίναν εἰς τὴν Κωνσταντινέπολιν, καὶ μεταδοθεὶς ἐπολλαπλασιάσθη, καθὼς θέλω τὸ διαγράψει πλατύτερον εἰς τὸ ἴδιον Ἄρθρον (β).

Ὅγ-

(α) Ὁ Κοσμᾶς οὗτος ἔζη ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Μεγάλου εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐμπορευόμενος μὲ τὰς Ἰνδίας, ὅθεν καὶ Ἰνδικοπλεύστης ἐπωνομάσθη· μετὰ δὲ ταῦτα κατὰ τὸν ἐπικρατοῦντα τότε ἐνδουσιασμόν παραιτηθεὶς ἀπὸ τὰ ἐγκόσμια, καὶ γενόμενος Μοναχὸς συνέγραψε πολλά, ἀλλὰ σώζεται μόνον τὸ, **ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚὴ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ**, ἐπιγραφόμενον Σύγγραμμάτω, εἰς τὸ ὁποῖον ἐξιστορεῖ ὅσα ἢ εἶδεν, ἢ ἤκουσε μὲ μέγα σέβας πρὸς τὴν ἀλήθειαν.

(β) Ἀξίειπαινε εἶναι τὸ κατόρθωμα τῶν Μοναχῶν τούτων, καὶ

Ὁγδοήκοντα ἔτη μετὰ τὸν Ἰουστινιανὸν, κατὰ τὸ 622 ἔτος, ἤρχισε τὴν Βασιλείαν του ὁ Ἀραβὺ Μωάμεθ, ἄνθρωπος ἀνδρείος, ἐπιχειρηματίας, καὶ εὐγλωττος, ὁ ὁποῖος γινώσκων καλὰ τὸ ἄκρως φιλελεύθερον τῶν ὀμογενῶν του Ἀράβων, καὶ τὸ φίλαυτον, καὶ ἀνυπότακτόν των, ἐμεθοδεύθη γὰρ τοὺς καθυποτάξει εἰς τὰς θελήσεις του μὲ τὴν διακήρυξιν νέας θρησκείας, τῆς ὁποίας ἔλεγε, ὅτι ἔλαβε τὰς ἀρχαῖς παρὰ τοῦ Θεοῦ δι' Ἀγγέλου, καὶ ἐπιστεύθη παρ' αὐτῶν ὡς Προφήτης, καὶ ἠκολούθηθη ἀγγελιδὸν ἀπὸ τοὺς ἀγρίους ἐκείνους Ἐρημίτας εἰς τὰς ὀρμητικὰς ἐκστρατείας του, τῶν ὁποίων αἱ ἐκβάσεις ἀνεφάνησαν ὀλέθριαι εἰς τὸ Ῥωμαϊκόν, καὶ τὸ Περσικόν Βασίλειον. Μία ἀπὸ τὰς πρώτας ἀποκτήσεις τῶν διαδόχων τοῦ Μωάμεθ ἐστάθη ἡ Αἴγυπτος, καὶ ὁ ἀφανισμὸς τῆς ἐμπορικωτάτης Ἀλεξανδρείας, τῆς ὁποίας ὁ λιμὴν ἐκλείσθη διὰ τοὺς Ῥωμαίους, καὶ ἐχάθη ὁ δρόμος τοῦ Ἐμπορίου. Ὅλη ἡ Περσία ὑπέπεσεν εἰς τὸ σκῆπτρον, καὶ τὸ θρήσκευμα τῶν Μωαμεθανῶν ἐπὶ τοῦ ἰδίου Ὀμαρτῆ καταπορθητῆ τῆς Αἰγύπτου, ὁ ὁποῖος φροντίζων γὰρ φυλάξει τὰς ἐμπορικὰς σχέσεις αὐτῶν τῶν νέων ὑπηκόων τε, καὶ προσηλύτων, μὲ τὴν Ἰνδίαν, ἐκτίσεν εἰς εὐστοχον τοποθεσίαν τὴν Βάσραν, ἐπὶ τὴν δυτικὴν ὄχθην τῶν συρρέοντων Ἐυφράτη, καὶ Τίγρητος ποταμῶν, ἡ ὁποία ἔφθασε γὰρ συγκριθῆ εἰς τὴν ἐμπορικὴν ἀκμὴν μὲ τὴν πεσοῦσαν Ἀλεξανδρείαν.

Οἱ Ἑλληνοῤρωμαῖοι λοιπὸν ἠναγκάζοντο γὰρ λαμβά-

καὶ δικαίως οὗτοι ἔπρεπε γὰρ προκριθῶν εἰς τὸ σεβάσμιον Τάγμα των· διότι ἐφάνησαν φιλόανθρωποι, καὶ κοινωφελεῖς ἀρεταὶ σπάνια εἰς τοὺς ὁμοίους των κατὰ τὴν κοινὴν δόξαν!

Βάνουν τὰς Ἰνδικαῖς πραγματείας ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς νέους νικητὰς, καὶ γείτονάς των, ἐκτὸς τῶν μεταφερομένων ὀλίγων διὰ τοῦ εἰρημένου ὑπερβορείου δρόμου· καὶ ἡ Κωνσταντινούπολις ἦτον τὸ κέντρον τῆς Ἐμπορίου εἰς ὅλα αὐτὰ τὰ εἶδη, καὶ ἔκτοτε ἄρχισε νὰ εὐδοκιμῇ εἰς τὰ ὑφαντὰ, καὶ ἄλλα ἐργόχειρα πρὸς χρῆσιν τῶν κατοίκων, καὶ τῶν ὑπηκόων τῆς, καὶ τῆς γείτονος Εὐρώπης, ὥστε ἔφθασε νὰ ἦναι τὸ μονοπωλεῖον ὅλης τῆς Εὐρώπης, νὰ πληθύνῃ, καὶ νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τὸν ἐμπορικὸν τοῦτον πλοῦτον, εἰς τὸ νὰ ἀντισταθῇ εἰς τοὺς πανταχόθεν πολέμουνας αὐτὴν βαρβάρους εἰς τὸ μακρὸ διάστημα ὀκτακοσίων περίπου ἐτῶν, μὲ ὅλην τὴν ἀχρεῖαν καὶ ἀκατάστατον διοίκησιν τῶν Αὐτοκρατορῶν τῆς. Οἱ Ἱστορικοὶ τῆς Βυζαντίδος, (πολὺ ἐγκριτότεροι ἀπὸ τοὺς συγχρόνους των Εὐρωπαίους) ἀκολουθοῦντες φλύαρον, καὶ ξηράντινα χρονολογίαν συμβεβηκότων πολεμικῶν, καὶ καλογηρικῶν, μᾶς ἀφῆκαν εἰς σκότος περὶ τῆς ἐμπορικῆς εὐτυχίας, καὶ καταστάσεως αὐτῆς τῆς Μεγαλοπόλεως, καθὼς καὶ ὄλων τῶν λοιπῶν.

Τὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως μονοπωλεῖον εἰς τὰς πραγματείας τῆς Ἀσίας, διήρκεσεν ἕως τῆς ὀγδῆς Ἐκατονταετηρίδος, ὅτε συνέβη καὶ τὸ δυστυχὲς σχίσμα τῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ ἐφύτρωσεν ἡ προσκειμένη διχόνοια μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἰταλίας, καὶ τῶν ὑποκειμένων εἰς τὸν Αὐτοκρατορικὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀπὸ τὸ μόνον προκαταρκτικὸν αἴτιον τῆς ἀλαζονείας, καὶ ἔλαβεν, ὡς πρόσχημα τὸ μέγα Μυστήριον, καὶ ἀκατάληπτον τῆς Ἱερουσίου Τριάδος, ἥτοι τῆς τοῦ Παναγίου Πνεύματος θείαν, καὶ ἀκατανόητον ἐκπόρευσιν;

"Αττίλας ὁ τρομερὸς Βασιλεὺς τῶν Οὐνων, ἡ ἔρα-
νία μάλιστα, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τῶν συγχρόνων Ἱ-
στορικῶν, καταστρέψας τὴν Δυτικὴν Αὐτοκρατορίαν
περὶ τὸ μέσον τῆς πέμπτης Ἐκατονταετηρίδος, καὶ
ληλατήσας τὴν παλαιὰν Ῥώμην, καὶ ὅλην τὴν Ἰ-
ταλίαν σχεδόν, ἠνάγκασε τοὺς κατοίκους τῆς Ἀ-
κυληΐας νὰ κατοικήτουν διὰ νὰ σωθοῦν εἰς 72 Νη-
σίαι τοῦ μυχοῦ τοῦ Ἀδριατικοῦ Κόλπου· οὗτοι μεί-
ναντες ἐκεῖ αὐτόνομοι, καὶ μὴ ἔχοντες γῆν νὰ ἐρ-
γάζωνται διὰ νὰ τραφοῦν, ἐπιχειρίσθησαν τὸ Ἐμ-
πόριον μὲ τοὺς γείτονάς των, καὶ εὐδοκιμήσαντες ἠυ-
ξήσαν, καὶ συνενωθέντες ὑπὸ μίαν Ἀριστοκρατικὴν
Διοίκησιν κατὰ τὴν ῥηθεῖσαν ἐποχὴν τῆς ὀγδότης Ἐ-
κατονταετηρίδος, διέπλευσαν τὸ Ἀρχιπέλαγος, καὶ
ἐζητοῦσαν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ τοὺς λιμένας
τῆς Συρίας τὴν ἀρχαίαν μετοχέτευσιν τῶν προϊόν-
των τῆς Ἰνδίας, τὰ ὅποια ἠμποροῦσαν νὰ πωλήσων
μὲ κέρδος μέγα εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὡς συνειδισμένην
εἰς τὴν μεταχειρίσιν των, καὶ τὸ κατώρθωσαν ἀ-
ποδεχόμενοι διὰ τὴν ὑποκλιῆ ταπεινώσιν των ἀπὸ
τοὺς Μωαμεθανοὺς Σουλτάνους τῆς Αἰγύπτου, καὶ
ἰδοὺ πῶς οὗτοι οἱ Ἐνετοί, ἢ Βενετοί, ἔλαβαν τὴν
ἀρχὴν καὶ τὴν ἐμπορικὴν αὐτῶν κλίσιν, ἡ ὁποία
τοὺς ἀνέδειξε πλουσίους, καὶ δυνατοὺς.

Τοὺς Ἐνετοὺς ἐμιμήθησαν συγχρόνως οἱ κάτοικοι
τῆς Ἀμαλφίως Πόλεως ποτὲ λαμπρᾶς, κειμένης εἰς
τὸν Κόλπον τῆς Σαλέρνης, ὑπὸ τὴν Νεαπολιτικὴν
Ἐπικράτειαν, καὶ οἱ Γενουήνσιοι, οἱ ὅποιοι καὶ εὐδο-
κίμησαν σχεδόν ὡς οἱ Ἐνετοί, καὶ ἐχρημάτισαν διὰ
πολὺν καιρὸν ἀντίζηλοί των.

Αἱ μεταξὺ τῶν Αὐτοκρατόρων τῆς Κωνσταντινου-
πόλεως, καὶ τῶν Μωαμεθανῶν Βασιλέων διχόνοιαι,
καὶ

καὶ συνεχεῖς πόλεμοι, διακύπτουτες τὴν σειράν τῆς ἐμπορικῆς ἀνταποκρίσεως, συνήργουν εἰς τὸ νὰ μεγαλώσουν τὸ Ἐμπόριον τῶν Ἑνετῶν, καὶ Γενουησίων, οἱ ὅποιοι, ὡς ἀνύποκτοι διὰ τὸ ὀλιγοδύναμόντων, ἐπροχώρουν εἰς τὰ παράλια τῆς Συρίας, καὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ ἀπελάμβανον τὰ κέρδη τοῦ Ἐμπορίου, ὥστε εἰς διάστημα ὀλίγου καιροῦ ἔφθασαν εἰς ὑψηλὸν βαθμὸν πλούτου, καὶ δυνάμεως, μάλιστα οἱ Ἑνετοὶ, οἱ ὅποιοι ἐξήπλωσαν τὴν ἐξουσίαντων, καὶ εἰς τὴν πρὸς αὐτοὺς παράλιον Ἰταλίαν, καὶ ἐπομένως εἰς πολλὰ Νησῖα τοῦ Ἀρχιπελάγους, καὶ ἐσύστησαν τὰ Βασίλεια τῆς Κρήτης, καὶ Κύπρου, ἠγόρασαν τὴν Θεσσαλονίκην, ἐκυρίευσαν τὴν Πελοπόννησον, καὶ ἔγιναν τρομεροὶ καὶ ἐναντίον τῶν τότε ἀνικῆτων Ὀθωμανῶν· οἱ δὲ Γενουῆνσιοι καὶ αὐτοὶ λαβόντες τὴν Χίον, καὶ ἄλλα μερικὰ Νησῖα, ἐσύστησαν Ἐμπόριον εἰς τὸν παρ' αὐτῶν κτισθέντα Γαλατᾶν πέραν τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ἐπροχώρησαν εἰς τὴν Θεοδοσίαν τῆς Ταυρικῆς Χερσονήσου, καὶ ἔλαβον μετοχὴν τοῦ διὰ τῆς Κολχίδος προρρηθέντος δρόμου τοῦ Κωνσταντινοπολιτικοῦ Ἐμπορίου (α).

Διὰ τῶν δύο τούτων Ἀριστοκρατιῶν ἀρυσομένη ἡ Ἰταλία τὰ προϊόντα τῆς Ἰνδίας, καὶ μετοχετεύεσθαι αὐτὰ εἰς πολλὰς Πόλεις ἰδίας, καὶ τῶν πλησιοχώρων

(α) Οἱ Γενουῆνσιοι, καθὼς ἐξιστορεῖ ὁ ἀυτόπτης Γρηγορᾶς, φαντάζονται τὴν ἰδιοκτησίαν τοῦ Ἐμπορίου τῆς Μαιώτιδος, τῆς Ταυρικῆς Χερσονήσου, τῶν ἐκβολῶν τοῦ Δουνάβεως, καὶ ὅλου τοῦ Εὐξείνου Πόντου, καὶ δὲν ἐπιτρέπουν μήτε εἰς τοὺς Ἑλληνορῶμαίους, μήτε εἰς τοὺς ἰδίους Ἑνετοὺς, τὸ νὰ ἐμπορευθοῦν εἰς αὐτὰ τὰ μέρη χωρὶς τῆς ἀδείας των. Βιβλ. ιή. Κεφ. 2.

ρων της μερῶν τῆς Γαλλίας, καὶ Γερμανίας, ἠ-
ρέθισε τοὺς πολίτας ἐκείνους νὰ συστήσουσιν τὴν ὀ-
νομασθεῖσαν συμμαχίαν τῶν Ἀνσεατικῶν Πύλεων,
καθὼς θέλω τὸ διαγράψει εἰς τὸ ἴδιον Ἀρθρον.

Εἰς τοῦτο τὸ μεταξὺ οἱ Εὐρωπαῖοι Χριστιανοὶ
ἀποδεχόμενοι ἰλαρῶς ἀπὸ τοὺς Ἀραβας Χαλίφας
τῆς Συρίας, ἐπήγαινον εἰς προσκύνησιν τῶν Ἁγίων
Τόπων τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐνταύτῳ ἐνεπορεύοντο
μὲ ὄχι μικρὸν ὄφελος καὶ αὐτῶν, καὶ τῶν ῥηθέντων
ἐξουσιαστῶν τῆς Συρίας· ἀλλ' ἐπειδὴ περὶ τὴν ἰά.
Ἐκατονταετηρίδα ἢ ἐξουσία ἐκείνων τῶν μερῶν ἐ-
πέρασεν εἰς ἄλλο Γένος σκληροτέρων Μωαμεθανῶν,
οἱ ὅποιοι ἐνεπόδιζον ἐκείνους τοὺς Ἐμπόρους προσκυ-
νητὰς, καὶ ἀπὸ τὴν θρησκευτικὴν εὐλάβειάν των,
καὶ ἀπὸ τὴν ἐμπορικὴν ὠφέλειαν, συνέβη ἡ ὕρμη-
τῆς Σταυροφορικῆς Ἐκστρατείας τῶν Εὐρωπαϊῶν πρὸς
ἀπόκτησιν τῶν Ἁγίων Τόπων, καὶ διήρκεσε περὶ τὰς
δύω Ἐκατονταετηρίδας, μὲ φθορὰν ἀνωφελεῆ πολ-
λῶν χιλιάδων Χριστιανῶν, καὶ καιρίαν πληγὴν
τοῦ Κωνσταντινουπόλεως θρόνου, τὸν ὅποιον καὶ
ἐκυρίευσαν περὶ τὰ 57 ἔτη, ψηφίσαντες Ἀὐτο-
κράτορα τὸν Βαλδουῖνον, καὶ συμμεθέξαντες οἱ
Ἐνετοὶ ὄχι ὀλίγον εἰς λάφυρα, καὶ μάθῃσιν εἰς
τὰ ἐμπορικὰ ἐργόχειρα, τὰ ὅποια τότε ἐδῶ μόνον
ἤκμαζον.

Μετὰ τὴν προῤῥηθεῖσαν ἐπιδρομὴν τῶν ὑπερβο-
ρείων Βαρβάρων εἰς τὴν Δυτικὴν τῶν Ῥωμαίων Ἀὐτο-
κρατορίαν, τὸν ἀφανισμόν αὐτῆς, καὶ τὴν ἐγκα-
τοίκησιν ἐκείνων εἰς τὰ ὠραῖα κλίματα τῆς με-
σαιίας, καὶ μεσημβρινῆς Εὐρώπης, τὴς συχνοῦς καὶ
ὀλεθρίους πολέμους τῶν πρὸς ἀλλήλους, καὶ τὰς
παντοτεινὰς διχονοίας των, ἔχασαν ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ

ἠραῖοι τόποι ἕως καὶ αὐτὰ τὰ γράμματα, τὴν ψυχὴν τῶν ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων.

Οἱ σταυροφόροι Σύμμαχοι λοιπὸν ἐκυρίευσαν τὴν Κωνσταντινῆσιν μετ' ὄφελος μόνων τῶν Ἑνετῶν, οἱ ὅποιοι ὡς Ἐμποροὶ προκομμενέστεροι εἰς τὸ ἀληθῶς ὠφέλιμον ἀπὸ τοῦ λοιπῆς σταυροφόρους, ἐκράτησαν διὰ τὸ δικαίωμα τοῦ τεταρτημορίου (τὸ ὅποιον τοῖς εἶχε συμφωνηθῆ διὰ τὰ δῶσεν τὸν στόλον τῶν πρὸς μετακόμισιν τῶν σταυροφορικῶν ἀποσκευῶν, καὶ στρατευμάτων) τὰς ἐμπορικὰς πηγὰς, ὡς τὴν μεταξοφόρον Πελοπόννησον, καὶ τὰ ῥηθέντα ἄλλα μέρη τοῦ Ἀρχιπελάγους.

Οἱ δὲ Γενουήτιοι, ὡς φωτισμένοι Ἐμποροὶ, γνωρίζοντες τὰ κέρδη τῶν Ἑνετῶν, συνεβοήθησαν τοὺς διαδόχους τῶν Ἑλληνορῶμαίων Αὐτοκρατόρων διὰ τὰ ἀναλάβουν τὸν Αὐτοκρατορικὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀπεδίωξαν τοὺς Λατίνους συμμαχήσαντες, καὶ ἔλαβον μετ' ἀδικαίωμα συμμαχῶν τὸν Γαλατῶν, καὶ ὅλα τὰ Ἐμπορικὰ προνόμια εἰς τὸν Εὐξείνου Πόντου, ἀποκαταστηθέντες κύριοι τῆς δι' ἐκεῖ γινομένου Ἐμπορίου τῶν Ἀσιατικῶν προϊόντων, καὶ ἐπλούτησαν, ὥστε ἐθαλασσοκράτησαν εἰς ἐκεῖνον τὸν Πόντον, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ συγχρόνου Ἱστορικοῦ Γρηγοῦρα.

Οἱ Ἑνετοὶ ἀποκλεισθέντες ἀπὸ τὴν πηγὴν ταύτην, διευσθύνθησαν πάλιν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ὅπου καὶ ἀποδεχθέντες παρὰ τῶν Βασιλευόντων Μαμλούκων (α) ἔκαμαν μετ' αὐτοὺς τοὺς ἀσεβεῖς ἐμ-

(α) Ἡ Μάμλακος Ἀραβικὴ λέξις παραγομένη ἀπὸ τὴν Μῦλα, ἀπόκτημα, σημαίνει κατὰ παθητικὴν μετοχὴν τὸ ἀποκτημένον

ἐμπορικὰς συνθήκας, καὶ ὑπερυψώθησαν εἰς τὸν ὑψηλότερον βαθμὸν τοῦ πλούτου, καὶ τῆς δυνάμεως· ὥστε κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Μουρατώρου, (Ἱστορία τῆς Ἰταλίας Τόμ. κβ.) οἱ Ἐνετοὶ εἶχον κατὰ τὸ 1420 φορτηγὰ πλοῖα διαφόρου μεγέθους 3,000, μὲ 17,000 νάυτας, καὶ 300 μεγαλύτερα, καὶ δυνατώτερα, μὲ 8,000 ἐπιβάτας, καὶ 45 Γαλέρας πολεμικὰς ἐκστρατευούσας μὲ 11,000 ἀνδρῶνας· 6,000 ναυπηγοὶ ἐδέλευον ἀκατάπαυστα εἰς τὰ ναυπηγεῖά των· οἱ Γενουήνσιοι εἶχον νικηθῆ παρ' αὐτῶν, καὶ ἡ θαλασσοκρατία τοῦ Ἀρχιπελάγους ἦτον εἰς τὰς χεῖράς των.

Ἡ Δημοκρατία τῆς Φλωρεντίας, μὴ ἔχουσα λιμένα παραθαλάσσιον, ἐπεμελήθη νὰ εὐδοκιμήσῃ εἰς τὰ ἐργόχειρα διὰ νὰ αὐξήσῃ τὸ Ἐμπόριόν της, καὶ τὸ κατώρθωσε· τὰ μεταξωτὰ, καὶ ῥῆχα ὑφαίνοντο ἐκεῖ, καὶ καθ' ἡμέραν οἱ κάτοικοί της ἐπλουτοῦσαν. Κοσμάς τῶν Μεδίκων ἀσημος πολίτης, ἀλλ' ἐπιμελής, καὶ εὐτυχῆς Ἐμπορος, ἀνέβη εἰς τὰ πρῶτα ἀξιώματα τῆς πατρίδος του, ἡ ὁποία κυριεύσασα τὴν παράλιον Πίσαν συνεφώνησε τὰς ἰδίας συνθήκας μὲ τοὺς Ἐνετοὺς εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν τῆς Αἰγύπτου, καὶ ἐπροχώρησεν εἰς τὸ Ἐμπόριον τῶν Ἰνδικῶν προϊόντων. Πολλοὶ Ἑλληνορῶμαῖοι διὰ τὴν ἐλεεινὴν κατάπτωσιν τῆς Κωνσταντινουπολιτικῆς Αυτοκρατορίας προσφυγόντες εἰς αὐτὴν, τὴν ἐδίδαξαν, καὶ

πρᾶγμα, ἦτοι ὑποχείριον, ἀνδράποδον, καὶ τιοῦτοι εἶναι γενικῶς οἱ κυριεύσαντες τὴν Αἰγύπτου μετὰ τῆς Ἀραβικῆς Σουλτανίας, καὶ οἱ τωρινοὶ ἀρχόντες, ἦτοι Βέγιδες, τοὺς ὁποίους Μαμαλοῦκας, ὡς εἶχα ἐνπρόθετον οἱ Ἑυρωπαϊοὶ λέγουσι.

καὶ ἐπιστήμας, καὶ τέχνας, ὥστε συναριθμεῖται εἰς τὰς πρῶτας πηγὰς τοῦ φωτισμοῦ τῆς Εὐρώπης.

Ἡ Ἰταλία λοιπὸν δίδουσα εἰς τὴν Εὐρώπην τὰ Ἀσιατικὰ προϊόντα (εἰς τὰ ὅποια, καὶ οἱ ἐπιστρέψαντες σταυροφόροι, καὶ οἱ συμπατριῶταί των συνεδίσαντες, δὲν ἤμποροῦσαν νὰ ζήσουν χωρὶς αὐτὰ) ἐπλούτησε, καὶ ἐπρόκοπτεν εἰς τὰ ἀναγκαῖα μαθήματα, ἀποτελέσματα φυσικὰ τοῦ Ἐμπορίου, καθὼς τὸ βλέπομεν εἰς τὸ Γένος μας, ἀφ' οὗ ἐπρωχώρησαμεν εἰς τὸ Ἐμπόριον· καὶ ὅπου οἱ Ἰταλοὶ ἐπήγαινον καὶ ἑκατοίκουν συσταίνοντες ἐμπορικὰς συντροφίας, ἐκεῖ ἐσυνάζετο ὁ πλοῦτος, καὶ ἐπρόκοπτον οἱ ἄνθρωποι, καθὼς θέλομεν τὸ παρατηρήσει εἰς τὸ Γεωγραφικὸν Ἐμπορικὸν Λεξικὸν εἰς τὰς ὀνομασίας πολλῶν Κελτικῶν καὶ Γερμανικῶν Πόλεων, καὶ αὐτῆς τῆς Λόνδρας. Τῷ 1301 αἱ Βρύγαι ἐπλημύρησαν ἀπὸ τὸν ἐμπορικὸν πλοῦτον, διὰ τῶν Ἐνετικῶν συστημάτων; καὶ πλῆθος ἄλλων πολλῶν, ἐπονομαζομένων Ἀντεατικῶν Πόλεων.

Περὶ τὴν 1453. Ἐκατονταετηρίδα ἀναφανείσα ἡ Ὄθωμανικὴ ἐξουσία μὲ φθορὰν τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ ὁποῖος ἐξωλοθρεύθη ριζηδὸν κατὰ τὸ 1453, κατεδίωξε τοὺς Γενουηστίους ἀπὸ τὸν Γαλατᾶν, καὶ Εὐξείνου Πόντου, καὶ ἐμποδίσασα ἐκεῖνον τὸν δρόμον τοῦ Ἀσιατικοῦ Ἐμπορίου, συνήργησεν εἰς τὸ νὰ ὑπεραυξήσῃ ἡ Ἐνετία μὲ τὸ Μονοπωλεῖον τῶν προϊόντων τῆς Ἀσίας, τὰ ὅποια μετακομίζουσα ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἐθησαύριζε τὸν πλοῦτον εἰς ἑαυτὴν, καὶ ἀντεστέκετο γενναίως εἰς τὰς Ὄθωμανικὰς ἐκστρατείας μὲ μόνην τὴν βοήθειαν τοῦ Ἐμπορίου τῆς, ἐπονομασθεῖσα προπύργιον τῆς Εὐρώπης, Argine dell' Europa.

Ἡ ἐφεύρεσις τῆς ναυτικῆς πυξίδος, καὶ τελειοποιήσις τῆς Ναυτικῆς, αἱ πρῶται θαλασσοπλοῖαι τῶν Πορτογάλων, καὶ ἐπομένως ἡ περικλεῆς εὕρεσις τῆς Ἀμερικῆς παρὰ τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου, περὶ τὰ τέλη αὐτῆς τῆς 1. Ἐκατονταετηρίδος· αἱ δυσκολίαι καὶ τὰ βαρύτατα τελώνια, τὰ ὅποια ἐπέβαλλον εἰς τὸ Ἐμπόριον τῶν Ἑνετῶν οἱ ἐχθροὶ τῶν Ὀθωμανοῦ· αἱ εὐκολίαι, καὶ τὸ ὀλιγοέξοδον τῆς διὰ τοῦ ἐλευθέρου Ὠκεανοῦ μετακομίσεως τῶν Ἀσιατικῶν προϊόντων εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ ἡ ἐπιθυμία, καὶ φιλοτιμία παντὸς ἔθνους εἰς τὸ νὰ οἰκιοποιηθῇ τὸ Ἐμπόριον, καὶ τὸν πλοῦτον ἠνοιξε τὸν νέον δρόμον διὰ τοῦ Μεγάλου Ὠκεανοῦ πρὸς τὰ παράλια τῆς Ἀφρικῆς, Ἀσίας, καὶ Ἀμερικῆς, καὶ ἔπαυσε τὸ πρῶτον Ἐμπόριον μὲ ἐκπесμὸν τῆς Ἑνετίας, καὶ τῶν λοιπῶν ἐμπορικῶν μερῶν, τὸν ὁποῖον ὡς τρίτην, καὶ νέαν ἐποχὴν τοῦ Ἐμπορίου, θέλομεν τὴν ἐκθέσει συνοπτικῶς εἰς τὸ ἐξῆς, καὶ εἰς τὰ Ἄρθρα Πορτογαλλία, Ἰσπανία, Ἀγγλία, κ. τ. λ. ὅσα τώρα ἐμπορεύονται, τοῦ Β'. Γεωγραφικοῦ Βιβλίου ἀκόμη πλατύτερον.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Γ'.

Σύνοψις Ἱστορικῆ τῆς Ἀρχῆς, καὶ Ἀποκαταστάσεως τοῦ Νέου Ἐμπορίου.

Οτι, καθὼς προεῖπον, ἡ τελειοποιήσις τῆς Ναυτικῆς εἶναι ἀναγκαία διὰ τὴν αὐξήσιν τοῦ Ἐμπορίου, καὶ ὅτι ἡ Ναυτικὴ διὰ νὰ τελειοποιηθῇ χρειάζεται νὰ ἀκμάζωσι πολλαὶ ἄλλαι, καὶ τέχναι, καὶ ἐπιστῆμαι εἶναι ἀναμφίβολον.